Co nového v Moodle aneb to nejdůležitější v posledních verzích

Libor Juhaňák¹

e-mail: juhanak@phil.muni.cz

¹ Filozofická fakulta, Masarykova Univerzita, Brno

Klíčová slova

online learning, LMS, Moodle 2.x

Úvod

Systém Moodle ve verzi 2.x je již na světě poměrně dlouho a v současné době se již připravuje verze 2.7. Přesto podle statistik registrovaných verzí [1] stále vede větev 1.x, konkrétně pak různé verze v rámci 1.9. V jistém ohledu je to pochopitelné, jelikož migrace z verze 1 na verzi řady 2 není zrovna přímočarou záležitostí a zvláště u větších instalací může zabrat poměrně hodně času. Může být tedy snad užitečné udělat si přehled toho, co vlastně nové verze systému Moodle přináší a zda se vůbec vyplatí migrovat. Ve svém příspěvku jsem se tudíž pokusil shrnout ty nejdůležitější změny od Moodle 2 po současnou verzi, přičemž jsem se zaměřoval na verze od 2.3 po aktuální 2.6. Zároveň nutno dodat, že jsem sledoval především uživatelské hledisko.

Vzhled a změny uživatelského rozhraní

První věcí, kterou v posledích letech zpozoroval snad každý uživatel Moodle 2, jsou výrazné změny v grafice a celkovém uživatelském rozhraní. Moodle tak reaguje na překotný vývoj a snaží se přiblížit svůj vzhled moderním webovým aplikacím. Velké změny přišly samozřejmě ihned po zavedení verze 2, přinejmenším stejně zásadní změny se však objevily i v dalších průběžných verzích až do současné 2.6. Určitým mínusem pro ty, kteří aktualizovali svou Moodle instalaci pravidelně, bylo zavádění úprav rozhraní postupně. S každou aktualizací tak byli běžní uživatelé nucení vyrovnávat se s množstvím změn a často hledat dříve známé položky na jiných místech. Jako jasné doporučení se tak nabízí přejít pokud možno rovnou na verzi 2.6, ve které by snad již razantní změny vzhledu měly být u konce a uživatelské rozhraní na nějakou dobu stabilizováno.

Zmiňme však konkrétně alespoň některé z nejzásadnějších změn vzhledu a uživatelského rozhraní:

1. Od verze 2.3 je přítomen nový typ zobrazování hlavní strany kurzu, který funguje v režimu "jedno téma na stránku". Tento typ uspořádání kurzu zobrazuje na hlavní straně pouze názvy a popisky jednotlivých témat, a teprve po rozkliknutí názvu tématu se zobrazí jeho obsah. Tato funkce může být užitečná zvláště u obsáhlých kurzů, kde mohlo načítání hlavní strany s mnoha tématy zabírat příliš mnoho času. Ve verzi 2.3 byl rovněž upraven vzhled dialogového okna pro výběr souborů a byla přidána velmi užitečná funkce náhledu obrázků. V neposlední řadě byl upraven způsob přidávání studijních materiálů a aktivit do kurzu. Ten je nyní řešen dialogovým oknem, které ke každému modulu nabízí základní popis a vysvětlení jeho účelu.

Dialogové okno pro výběr studijních materiálů a činností.

2. Jak si můžete všimnout již na obrázku výše, další zásadní změnou byla kompletní změna základních ikon, která proběhla s přechodem na verzi 2.4. Změna se přitom netýká jen ikon aktivit a studijních materiálů, ale všech ikon používaných v rámci celého systému. Spolu se změnou ikon proběhlo několik dílčích úprav i v zobrazování aktivit na hlavní straně, které měly směřovat k celkově "čistšímu" a přehlednějšímu vzhledu hlavní strany kurzu.

📮 Novinky 💫 🖉 🕈 🛱 🗶 👁 💵 🗛

Sem bude vyučující vkládat průběžné aktuality a novinky během semestru.

Ukázka nové verze editačních ikon.

3. V rámci verze 2.5 se změny týkaly především stránek s nastavením modulů, ve kterých se vývojáři snažili zpřehlednit a zkrátit často velmi dlouhé a obsáhlé nastavovací formuláře. To bylo vyřešeno pomocí rozbalovacího režimu, kdy je většina položek nastavení implicitně skryta a uživatel si rozbalí jen ty, které skutečně potřebuje upravit. Bohužel se zároveň změnilo umístění některých položek nastavení, což ve spojení s výchozím skrytím položek může v počátcích působit velmi zmatečně.

4. Poslední výrazná změna pak přišla ve verzi 2.6, kde byl upraven vzhled vestavěného WYSIWYG editoru tak, aby odpovídal dříve zavedeným editačním ikonám. Současně proběhlo několik dalších dílčích úprav, které by měly zajistit lepší fungování a zobrazování systému Moodle na různých typech zařízení.

Nový vzhled vestavěného WYSIWYG editoru.

Moodle a mobilní zařízení

Poměrně zajímavými změnami prošel v posledních letech systém Moodle i v oblasti šablon či motivů. Zvláště v souvislosti s mohutným rozvojem mobilních technologií, které uživatelé využívají stále častěji pro přístup ke svým kurzům. Základním prvkem, který měl na tuto situaci reagovat, byla možnost volby různých motivů pro různá zařízení. Od raných fází verze 2 umí Moodle rozpoznat, pomocí jakého zařízení si uživatel prohlíží jeho obsah. Správcům stránek pak dovoluje nastavit různé motivy pro mobilní verzi, tablet či základní desktopovou verzi.

Tím byla zároveň (alespoň v počátcích verze 2) dána základní představa o řešení otázky mobilních zařízení. Obvykle se předpokládalo využití dvou verzí motivu, jedné pro standardní přístup z desktopu a druhé pro mobilní zařízení. Netřeba samozřejmě zmiňovat hlavní problém, související s nutností údržby nikoli jednoho, nýbrž dvou samostatných motivů. Zásadní změna však přišla s verzí 2.5, kdy se objevil nový typ motivu využívající technologii *Bootstrap*, který byl určený pro displeje všech velikostí. Postupně se pak začínají objevovat i další motivy obdobného typu a díky poměrně elegantnímu řešení "jeden motiv pro všechna zařízení" se obecně předpokládá, že tento přístup postupně převládne.

Nutno však alespoň zmínit i v jistém ohledu "opačný" přístup. Zatímco jedním řešením v problematice mobilních zařízení byla úprava motivu a jeho přizpůsobení pro zobrazování na menších displejích, jiným řešením byl vývoj speciální mobilní aplikace. V současnosti tak můžeme najít oficiální mobilní jak pro iOS, tak i pro systém Android:

- Aplikace pro iOS: https://itunes.apple.com/app/moodle-mobile/id633359593?mt=8
- Aplikace pro Android: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.moodle.moodlemobile

Carrier 🗢		11:52 AM			10	1074 MM
Barbara Gardner						
		Show all		Basic Moodle and Mountaineering		
1 Upload		Welcome		Consequences		
		Have your Say		See the summit of Mont Blanc	*	0
Activity Examples		Learning resources	0	climbingmontblanc.mp3 Interview with 5	iteve,	
Student Council		Learning and Collaborative activities		extex		
😳 Green House		Assessing progress		Lakeland Climbing Video	4	۵
Français: Mystère à Blanz		Evaluation		-	10.5	0
😯 Basic Moodle and Mountaineering		Topic 6		Information online about Mont D	lanc	U.
Types of Sport		Topic 7		List of necessary equipment	+	Ø
Selas Rolls and Sunflowers		Topic 8		1.1		
😳 Blame Bludy		Topic 9		Course resources	->	Ð
World of Water		Topic 10		(and)		
Where's Matt?						
🥥 Website						
Telp						
Settings						

Oficiální Moodle mobilní aplikace pro iPad.[2]

Práce se soubory

Další důležitou oblastí, která se od verze 2 naprosto změnila, je oblast správy souborů a jejich vkládání do kurzů. Koncepce správy souborů se s přechodem na novou verzi Moodle radikálně změnila a z počátku může být pro uživatele obtížné seznámit se s celkově jiným přístupem. Není zde asi nutné popisovat fungování souborů podrobně, stačí zmínit základní rozdíl. Zatímco v předchozích verzích Moodle byla spousta uživatelů zvyklá pracovat se složkou *Soubory*, kam bylo možné nahrát všechny potřebné soubory a pak s nimi pracovat, od verze 2 jsou soubory vázány přímo ke konkrétní sekci či aktivitě a uživatel je nahrává přímo v daném místě kurzu.

Ukázku dialogového okna, ve kterém jsou vybírány potřebné soubory, stejně jako seznam několika z dostupných repozitářů najdete níže:

Dialogové okno pro správu souborů, tzv. file picker.

Přestože, jak bylo řečeno, může být fungování souborů v počátcích poněkud nejasné a obtížně pochopitelné, v konečném důsledku se nakonec ukáže nový způsob práce se soubory o mnoho lepší. Je třeba zmínit především dvě nové funkce, které mají na rychlé a efektivní práci se soubory největší podíl:

• Drag and drop. Díky využití funkce Drag and drop lze velmi rychle nahrát studijní materiály do kurzu. Stačí otevřít hlavní stranu kurzu a přetáhnout soubor ze svého počítače do patřičného tématu či týdne v kurzu. Soubor se tím automaticky nahraje na server a vloží do kurzu. Od verze 2.5 přitom byla funkce Drag and drop dále vylepšena, takže nyní dovoluje přetahovat soubory i takovým způsobem, že se transformují do podoby Popisku (tj. např. obrázek se zobrazí přímo na hlavní straně, nikoli až po jeho rozkliknutí). Dokonce existuje možnost vkládat konkrétní úsek textu přetažením přímo z Wordu na hlavní stranu kurzu.

• *Repozitáře.* Zatímco ve starších verzích Moodle existovaly vesměs jen soubory v rámci kurzu plus možnost nahrát soubory ze svého počítače, v nové verzi je dostupná celá škála tzv. repozitářů, odkud můžete nahrávat dokumenty do svého kurzu. Mezi repozitáře, které je možné v Moodle použít, spadají např.: Dropbox, Google Drive, YouTube, Wikimedia či Flickr. Dalším ze zajímavých repozitařů je pak i standardně dostupný repozitář *Osobní soubory*, který může být užitečný zvláště v případech, kdy potřebujete nějaké soubory používat ve více kurzech, nebo k nim potřebujete mít přístup odkudkoli. Jde vlastně o jednoduché cloudové řešení přímo v rámci Moodle, které navíc může být dostupné i pro studenty.

Změny ve vybraných modulech

Na podrobnější přehled změn v jednotlivých modulech bohužel není dostatek prostoru, zmíním proto jen ty opravdu nejzásadnější změny

Workshop

Jednou z vlajkových lodí nové verze systému Moodle byl zaručeně modul *Workshop*, který byl pro verzi 2 naprogramován úplně nově. Workshopem je v systému Moodle myšlen modul umožňující vzájemné hodnocení studentských prací čili tzv. *peer assessment*. Ačkoli obdobný modul existoval i v dřívějších verzích, jeho používání bylo často velmi problematické, zvláště pak v celkové přehlednosti a při rozdělování odevzdaných prací k vzájemnému hodnocení.

Pro novou verzi byly zachovány vesměs všechny základní funkcionality původního workshopu. Od různých strategií hodnocení, přes ukázky prací či sebehodnocení, až po možnost anonymního hodnocení. Zásadní změnou však bylo rozdělení workshopu do jasných vzájemně oddělených fází (např. fáze odevzdávání, fáze hodnocení, fáze evaluace apod.). Až do verze 2.3 přitom nebylo možné přepínat mezi fázemi automaticky, ale pouze manuálně. Na žádost mnoha uživatelů však bylo nakonec zavedeno alespoň automatické přepnutí z fáze odevzdávání do fáze hodnocení. V současnosti tak modul funguje velmi dobře a osobně jej považuji za jeden z nejpřínosnějších a s oblibou jej využívám ve výuce.

Nastavení	Odevzdávání	Hodnocení 🔮	Evaluace 🔮	Uzavřeno 🕥
 Nastavit popis workshopu Poskytnout pokyny k vypracování Upravit hodnotící formulář 	 Poskytnout pokyny k hodnocení Přidělit práce k hodnocení odedato: 5 odedato: 2 zojvá přidělit: 2 Nejméně jeden uživatel dosud neodevzdal svou práci 		 Vypočítat známky za odevzdané práce odetaváno: 5 vypočátot známky za hodnocení odetaváno: 5 vypočítat známky za hodnocení odetaváno: 5 vypočítan: 0 Poskytnou závěrečné shrnutí 	

Jednotlivé fáze v rámci modulu Workshop.

Test

Několika změnami prošel při přechodu na verzi 2 i zřejmě nejpoužívanější modul *Test*. Mimo celkovou změnu vzhledu testu zmíním tři nové funkce, které jsou asi nejzajímavější:

1. Různé *režimy chování testových úloh*. Zatímco v předchozích verzích hrál naprosto dominantní roli režim, který fungoval tak, že student nejprve vyplnil všechny odpovědi a teprve poté odeslal test k ohodnocení, od verze 2 je možné využít několik dalších režimů. Zde stojí za pozornost především *Adaptivní režim* a *Interaktivní s vícero pokusy*, které dovolují mnohem lépe využít modul test i jako nástroj na procvičování.

2. Režim *hodnocení s mírou jistoty* (tzv. certainty-based marking), který by měl být schopen více eliminovat aspekt tipování a lépe tak rozpoznat dobré a špatné žáky, resp. žáky, kteří látku skutečně zvládají a žáky, kteří se spoléhají, že získají dostatečný počet bodů tipováním a trochou štěstí. Základní prvek hodnocení s mírou jistoty spočívá v tom, že žáci u každé otázky nejen vybírají nebo vepisují správnou odpověď, ale zároveň musí zvolit, nakolik jsou si jistí svou odpovědí. Podle míry jistoty se pak upravuje počet dosažených bodů. Např.

pokud student u nějaké otázky zvolil, že si je jistý jen málo, nedostane plný počet bodů, přestože zadal správnou odpověď.

3. *Uživatelská a skupinová přenastavení*, která dovolují pro vybraného uživatele nebo pro vybranou skupinu upravit dílčí nastavení testu. Tato funkce je velmi užitečná v případech, kdy např. chcete dát konkrétnímu žákovi druhý pokus v testu, protože se prvního nemohl zúčastnit.

V dalších průběžných verzích druhé řady se pak objevilo několik dílčích úprav a doplňků. Za uvedení stojí např. možnost pevného pořadí jednotlivých stránek testu, která byla přidána ve verzi 2.3. To zajišťuje, aby student odpovídal na otázky v konkrétním pořadí a nemohl se vracet ani posouvat dopředu. Používáte-li otázky typu volná tvořená odpověď, může pro vás být velmi využitelná tzv. šablona dlouhé tvořené odpovědi, kde můžete specifikovat, co všechno by měla odpověď studenta obsahovat. Text šablony pak vidí student přímo v poli pro vkládání odpovědi.

Poměrně důležitá změna, která je však zajímavější asi spíše pro správce, je zálohování testových otázek. Od verze 2.6 se dočkáváme toho, že při vytvoření zálohy kurzu se zahrnou je ty otázky, které jsou skutečně využívané. Moodle tak konečně dovolí vyhnout se nepříjemným situacím, kdy se zkopírováním materiálů z několika různých kurzů naprosto zahltila banka úloh, do které byly nechtěně nakopírovány všechny nepotřebné testové úlohy.

Úkol

Modul úkol sice nepřinesl výraznější změny hned při přechodu na verzi 2, o to větší změny však nastaly u verze 2.3, pro kterou byl modul kompletně přeprogramován. Zatímco dříve existovalo několik podtypů v rámci modulu úkol, od verze 2.3 byly všechny tyto podtypy převedeny na jeden modul.

Celkově je změn v modulu Úkol velmi mnoho, takže jen v bodech:

• Hned od verze 2.3 byly zavedeny možnosti jako pokročilé metody hodnocení (např. rubrika) rychlé hodnocení, průběžné komentáře nebo odevzdávání tzv. draft verze.

- Ve verzi 2.4 se objevily novinky v podobě skupinového úkolu či slepého hodnocení.
- V nejnovější verzi 2.6 pak přibyla možnost komentovat či anotovat odevzdané úkoly v podobě PDF souborů přímo do textu souboru bez nutnosti jej stahovat.

Nové možnosti hodnocení a sledování pokroku studentů

Poslední oblastí výrazných změn, kterou bych jen velmi nerad opomněl, jsou novinky v možnostech hodnocení studentů a sledování jejich pokroku v rámci kurzu. Zde se již od verze 2 objevila trojce vzájemně souvisejících funkcí, které výrazně obohacují možnosti hodnocení. A to zvláště v tom smyslu, že stojí mimo klasické hodnocení pomocí známek.

První z nich je sledování *Plnění činností*. To dovoluje u každé aktivity či studijního materiálu sledovat, zda jej student splnil. Co znamená splnění aktivity, pak může být dále specifikováno. U studijního materiálu to může být jeho zobrazení, v rámci úkolu např. odevzdání či dosažení určité známky, ve slovníku vytvoření několika položek, u fóra např. dostatečná aktivita v diskuzi. Dokonce je zde možnost využít sledování plnění činností takovým způsobem, že si student sám může označovat aktivity za splněné a dávat tak vyučujícímu najevo, co všechno již považuje za nastudované.

Podobně jako u nastavování určitých kritérií pro splnění činností, je možné nastavit určitá kritéria pro *absolvování kurzu*. Velkou výhodou je rychlý přehled o tom, co všechno musí student pro ukončení kurzu splnit a kolik má již hotovo.

V návaznosti na plnění činností, ale případně i bez jeho využití, lze uplatnit i tzv. *Podmíněné činnosti*. Čili nastavit přístup k různým materiálům a aktivitám tak, že student musí mít nejprve splněnu jednu aktivitu, aby se mu zobrazila a zpřístupnila jiná. Příkladem může být např. absolvování několika cvičení, než bude možné absolvovat test. Podmiňování činností však může být navázáno i na konkrétní čas nebo na určitou známku. Jiným příkladem by tak bylo zobrazení doplňujícího cvičení pro ty, kteří nezvládli test na dostatečnou známku. Od verze 2.3 je pak možné podmínit přístup nejen k aktivitám a materiálům, ale i k celým tématickým sekcím.

S verí 2.5 se v systému Moodle naskytla možnost začít využívat tzv. *digitální odznáčky* (Badges), čímž se Moodle snaží reagovat na trendy související s gamifikací online kurzů ale i jiných webových služeb. Digitální odznáčky dovolují vnést do kurzů herní a motivační prvek, což může být velmi účinné zvláště u žáků základních a středních škol. Navíc jsou digitální odznáčky v Moodle plně kompatibilní s Mozilla Open Badges [3], což může výrazně podpořit jejich širší využití.

Kde najít pomoc

Bohužel s příchodem nové verze Moodle zároveň přestala existovat aktuální verze oficiální české dokumentace. Čeští uživatelé tak mojí poněkud stíženou situaci při seznamování se s novými možnostmi systému Moodle. Rovněž pak chybí obecná podpora v případech, kdy se chce učitel seznámit s určitým modulem, nebo ho potřebuje nastavit konkrétním způsobem.

Proto jsme v rámci týmu e-learningové podpory Filozofické fakulty MU přistoupili k řešení, že jsme začali vytvářet dokumentaci vlastní. Ačkoli jsme ji začali vytvářet primárně pro vyučující na naší fakultě, věříme, že může být užitečná i pro jiné učitele. Proto jsme ji zveřejnili na adrese http://elf.phil.muni.cz/dokumentace pro všechny. Našim cílem je udržovat ji pokud možno co nejaktuálnější a nejkompletnější (alespoň co se týká modulů ve standardní instalaci Moodle). Vedle dokumentace je dále možné vyzkoušet si fungování jednotlivých modulů v demo kurzu na adrese http://elf.phil.muni.cz/vitrina. Mimo klasickou dokumentaci pak nabízíme vyučujícím tzv. karty nápovědy, který mají sloužit jako základní vysvětlení a návod na použití konkrétního modulu nebo funkce. V nejbližší době zřejmě dáme i tyto karty nápovědy volně ke stažení.

Ukázka tzv. karty nápovědy týkající se tématu Plnění činností.

Pro ty z vás, kdo dáváte přednost video návodům, pak doporučuji náš video kanál na YouTube [4], kde naleznete mimo jiné několik video tutoriálů či záznam z tzv. ELF.day neboli e-learningového setkání na FF MU.

Závěr

Přestože se objevují stále nové a nové technologické možnosti a množí se názory, že LMS je již zastaralou a překonanou záležitostí, která nemá v moderním e-learningu místo, věřím, že LMS stále má v mnoha ohledech svou nezastupitelnou roli. Konkrétně systém Moodle se pak stále drží na špici v rámci komplexních open-source řešení. Vychází z poměrně dlouhé tradice a v posledních letech se navíc výrazně inovuje a ukazuje, že rozhodně nepatří do starého železa. Zatímco v počátečních verzích řady 2 probíhaly ještě poměrně razantní úpravy, s verzí 2.6 se zdá, že se dostáváme k větší stabilitě. Zároveň se nakumulovala řada funkcí, které považuji za zásadní vylepšení. Snad se mi podařilo tyto nejdůležitější změny výstižně popsat a třeba bude tento příspěvek nápomocen v rozhodování o případné migraci na novou verzi systému Moodle.

Citace

- [1] Viz https://moodle.org/stats/.
- [2] http://docs.moodle.org/26/en/images_en/a/a1/moodlemobileipad01.jpg.
- [3] Viz http://openbadges.org/.
- [4] Viz https://www.youtube.com/user/ELFffMU.